

computer presentations: presentation as an accompaniment to a report; presentation as a video clip; presentation as schematic animation (scribing). It was found that the visualization of the didactic process during the implementation of the special course "Project technologies in the professional activity of a choreographer" has a dual nature, since computer presentations of various types are created both by teachers and placed in the distance course environment, and by students during the performance of tasks.

A number of functions of visualization of the didactic process during the special course "Project technologies in the professional activity of a choreographer" in the process of professional training of future choreographers were determined: resource (each future choreographer has the freedom to choose resources for creating presentations: MS PowerPoint, Canva, Prezi, Piktochart, Google presentations, VideoScrib, PowToon, SparcolVideoScribe GoAnimate, Plotagon and many other programs and Internet services); interactive (the creation and demonstration of computer presentations contribute to interactive broadcasting as a form of choreographic-pedagogical activity, which involves the integration of future choreographer specialists in the process of working in project groups to develop a common approach to understanding and solving the problem of developing a choreographic product); informative (the creation and use of computer presentations on artistic and choreographic topics expands the informational field of every future choreographer specialist, which contributes to the acquisition and dissemination of choreographic and pedagogical knowledge among the student community); management (every future specialist choreographer is able to independently manage the process of his own professional training, effective search for information during the tasks of the special course "Project technologies in the professional activity of a choreographer", building knowledge on the use of project technologies by means of their visualization by means of computer presentation graphics, and as well as implementation of didactic, educational and developmental functions of the learning process); technological (every future specialist choreographer knows how to use computer presentation graphics in the choreographer's professional activity and is able to work with various application programs and Internet services for visualizing educational content); communicative (monitoring of completed tasks in the form of student conferences or forums promotes the development of communication skills of future choreographers); health care (on the slides of computer presentations, the future choreographer can emphasize the importance of health care for those who want to master the art of dance).

Key words: *visualization, didactics, didactic process, future specialist choreographer, choreographic education, project technologies*

Стаття надійшла до редакції 21.03.2023 р.

УДК 37.013:34:005.941-043.84]:355.237

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.31.283445](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.31.283445)

НАТАЛІЯ ЧЕРНИШ

ORCID:0000-0002-4789-9573

ОЛЕНА ІЛЬЧЕНКО

ORCID:0000-0003-4869-274X

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

АКТУАЛІЗАЦІЯ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ОФІЦЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто потенційні напрями творчого використання досвіду організації правової освіти офіцерів у вищій військовій школі України з урахуванням компетентнісного підходу. Стверджується, що компетентнісний підхід дозволяє підготувати офіцерів до успішного виконання юридично унормованих службових завдань. Наголошується на важливості використання інтерактивних методів навчання, самостійної роботи курсантів та позааудиторних активностей, пов'язаних з правовою освітою - як таких, що сприяють ефективному засвоєнню відповідних знань і навичок. Підтверджено, що досвід здійснення правової освіти офіцерів у вищій військовій школі України містить позитивні практики (ділові ігри, кейс-стаді, тренувальні вправи, залучення юристів до проведення занять), які сприяють впровадженню принципів компетентнісного підходу.

Ключові слова: *військова освіта, підготовка військових фахівців, компетентності, тенденції розвитку військової освіти, правова освіта*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Нині спостерігаємо такі тенденції щодо подальшого розвитку вищої військової освіти як варіативність навчально-методичної роботи, демократизація управління вищою освітою, підбір змісту освіти шляхом

розробки компетентнісно-змістових модулів, підготовка нового покоління професійних стандартів, удосконалення державної політики гарантування якості вищої військової освіти та широке запровадження сучасних педагогічних технологій. Разом із цим, для правової освіти у вищій військовій школі сьогодні лишаються притаманними суперечності між потребою в стабільності змісту навчання та динамічними змінами в законодавстві; обсягами навчального матеріалу та учбового навантаження; наданням комплексного розуміння про функціонування правової системи та побудовою в курсантів (слухачів) уявлень про правове регулювання їх діяльності у військовій галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні відсутні праці, де б аналізувались перспективні напрями творчого використання в сучасних умовах досвіду організації правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України протягом XX – початку XXI століть з погляду компетентнісного підходу. Досвід використання інновацій у системі вищої військової освіти України, а також поточний стан вищої військової освіти в Україні, зокрема проблема підготовки майбутніх фахівців прикордонної служби розглядалися В. Волошином. Засади компетентнісного підходу у професійній освіті досліджені О. Дубасенюк. Значення і способи пошуків науково-дослідної роботи здобувачів у закладах вищої військової освіти вивчалися О. Мельниченко. Організаційно-методичні засади педагогічного процесу, зокрема, застосування інтерактивних методів навчання, стимулювання творчої навчально-пізнавальної діяльності здобувачів у вищій військовій школі України обґрунтовані В. Ягуповим.

Формулювання мети статті. Ціллю цього дослідження є окреслити перспективні напрями творчого використання досвіду організації правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України досліджуваної доби на засадах компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порівняльно-історичний аналіз досвіду правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти радянської України та досягнень незалежної української держави дозволив з'ясувати наступні положення. У 70-80-х роках минулого століття правове навчання у вищій військовій школі набуло свого сучасного стану, проте, збільшилась питома вага правового виховання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів (далі, - ВВНЗ). Був впорядкований зміст правової освіти, до якого додалися прийоми правового виховання підлеглих військовослужбовців. Через суперечність між потребою в ґрунтовній підготовці майбутніх офіцерів із технічних дисциплін та опануванням ними знаннями з інших фундаментальних галузей, зокрема юриспруденції, з'явилася тенденція до збільшення кількості годин самостійної роботи як форми організації правового навчання. Після здобуття Україною незалежності ця тенденція у вітчизняних ВВНЗ посилювалась суперечністю між динамічними змінами в законодавстві, обсягами навчального матеріалу та учбового навантаження на курсантів (Черниш, 2021b, с. 47-58). Виходом із цього становища стали стимулювання дослідницької активності майбутніх офіцерів, зокрема, їх залучення до різноманітних фахових конкурсів (Мельниченко, 2015); віднесення деяких правничих дисциплін до переліку вибіркових (Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, б. д.); чітке розмежування компетенції юридичних служб ЗСУ та решти офіцерів (*Питання юридичної служби Міністерства оборони України, 2016*), що дозволяє розумно спроектувати відповідні освітні стандарти.

Разом із цим, збільшення кількості годин, відведених на вивчення правознавства, не замінює роботу правоохоронної системи й не дозволить повністю усунути проступки різного ступеня суспільної небезпеки у військах. В. Волошин слушно зазначає, що істотним недоліком радянської системи підготовки офіцерських кадрів є те, що вона створювалась за подобою німецької, і, на відміну від британської чи американської, була ідеалістичною (Волошин, 2022, с. 185-195). Прикладом такого ідеалізму в правовій освіті можуть слугувати спроби організації «юридичного всеобучу» та посилення правової роботи в Радянській Армії та Військово-Морському Флоті у 1989 році, замість розв'язання нагальних проблем законності у військах (Черниш, 2021a, с. 123-131).

Отже, правова освіта у вищій військовій школі має сконцентруватись на підготовці майбутнього офіцера до успішного виконання юридично унормованих професійних задач.

Нині правова освіта офіцерів залишається важливою складовою підготовки військових фахівців, яка дає їм змогу правильно оцінювати ситуації, зокрема, на полі бою, та діяти відповідно до вимог законів та норм міжнародного гуманітарного права. Крім цього вона дозволяє забезпечити дотримання законів та гарантій прав людини військовими підрозділами та підвищити професійний рівень офіцерів загалом. Ряд військових університетів здійснює правову освіту офіцерів та військовослужбовців як елемент їх професійної підготовки. До таких закладів можна віднести Академію Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» та інші (Міністерство оборони України, б. д.). Освітній процес у цих установах включає навчання з правових дисциплін, таких як основи військового законодавства, військова адміністрація, міжнародне гуманітарне право, право національної безпеки тощо.

Правова освіта, охоплюючи навчання, виховання і розвиток, має на меті створення й удосконалення в суб'єкта відповідних предметних компетентностей, які дадуть йому змогу взаємодіяти з усіма явищами правової системи суспільства для розв'язання тих чи інших завдань. Перелік необхідних для оволодіння певним фахом компетентностей містять відповідні освітні стандарти (Черниш, 2020а, с. 180-182). Так, Стандарт вищої освіти за спеціальністю 253 Військове управління вимагає від офіцера тактичного рівня здатності «управляти підрозділом (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) в ході бойового застосування та повсякденної діяльності на основі знань і розуміння правових засад функціонування держави і основ законодавства України, системи забезпечення національної безпеки України, сутності та основних питань етики збройної боротьби, професії офіцера» (Стандарт вищої освіти України, 2018, с. 7).

Компетентнісний підхід є важливим інструментом у сучасній освіті, який забезпечує якісну підготовку майбутніх фахівців. За О. Дубасенюк, останній передбачає інтеграцію елементів професійної та загальної культури, що дозволяє людині проявити професіоналізм в конкретній системі знань, навичок та вмінь у фаховій діяльності (Дубасенюк, 2011, с. 11). Таким чином, компетентнісний підхід передбачає формування у майбутнього спеціаліста здатності розв'язувати різноманітні завдання професійної спрямованості. У військовій освіті він має такі переваги: *сприяє розвитку практичних навичок*, які можуть застосовуватись у бойовій обстановці; *розвиває творчість та самостійність*, у військовослужбовців, які повинні бути готові до непередбачуваних ситуацій; *підвищує ефективність навчання*, так як дозволяє отримувати знання, необхідні для виконання реальних службових завдань; *посилює мотивацію*, адже військовослужбовці, отримавши практичні навички, можуть відчувати більшу впевненість у своїх здібностях та готовність до подальшої служби. Компетентнісний підхід до правової освіти офіцерів цінний тим, що дає змогу не лише сформувати в курсантів ВВНЗ теоретичні знання, але й необхідні вміння й готовність до ефективної службової діяльності у майбутньому. Він є дієвим інструментом формування особистості, здатної жити в умовах динамічних змін, які відбуваються у суспільстві та економіці. Адже формує готовність до успішного виконання різноманітних завдань у роботі та житті. Його реалізація сприяє розвитку творчого мислення, самостійності та ініціативності, які, безперечно, є бажаними рисами для сучасного військового керівника.

Враховуючи зазначене, курси правознавчих дисциплін у військовій вищій школі мають відповідати таким умовам: бути диференційованим відповідно до фаху; мати прикладний характер (щоб здобуті знання використовувались у професійній діяльності); популяризувати досвід розв'язання спорів у правовий спосіб, знижуючи ризик деформації правосвідомості особистості (Черниш, 2020b, с. 41-43).

Ці освітні компоненти мають розроблятися таким чином, щоб охоплювати теорію правової системи та правового регулювання у військовій галузі, а також практичні завдання та сценарії, які дозволяють курсантам застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях. Для цього можуть використовуватись такі методи навчання, як інтерактивні лекції, ділові ігри, кейс-стаді, практичні вправи та інші методи, які дозволяють курсантам активно долучатися до процесу навчання. Досвід їх застосування наявний у закладах вищої військової освіти незалежної України. Наприклад, у філіалі Київського військового інституту управління та зв'язку (Полтавському військовому інституті зв'язку) *ділові ігри* застосовувались під час практичних занять із дисципліни «Основи права». Курсанти вирішували ситуаційні завдання, готували проекти службових документів, навчалися вірно тлумачити й застосовувати норми права у тих чи інших службових обставинах (Полтавський військовий ін-т зв'язку, 1998).

Також важливо залучати фахівців з юриспруденції, які можуть допомогти курсантам отримати комплексне уявлення про правову систему та регулювання у військовій галузі, а також надати практичні поради щодо їх діяльності. В. Ягупов рекомендує запрошувати спеціалістів, зокрема, із військового права для проведення практичних занять із відповідної дисципліни у формі круглого столу як компетентних осіб (Ягупов, 2000, с. 198). *Правопросвітницька діяльність як елемент роботи військових юристів* була поширеною ще у 60-70-тих роках минулого століття. Командуванням ВВНЗ регулярно проводились заходи із їх залученням. Наприклад, у клубі Львівського вищого військово-політичного училища для курсантів систематично організовували лекторії, вечори запитань і відповідей тощо (Отчет о работе Львовского высшего военно-политического училища за 1975-1976 учебный год, 1976). Сьогодні участь у здійсненні правової освіти входить до завдань військових юристів на всіх рівнях системи Міністерства оборони України – починаючи із військових частин та освітніх установ, й завершуючи апаратом Міноборони (Питання юридичної служби Міністерства оборони України, 2016).

Крім цього, не менш важливим є забезпечення сталого оновлення робочих програм та матеріалів з урахуванням змін в законодавстві та інших сферах, що стосуються військової галузі.

Висновки з даного дослідження. Компетентнісний підхід до здійснення правової освіти офіцерів у вищій військовій школі дозволяє розглядати цей процес як підготовку майбутнього військового професіонала до успішного вирішення юридично унормованих фахових завдань. Із цього погляду, набувають значущості

обґрунтування й упровадження інтерактивних методів навчання, дієвої організації самостійної роботи курсантів та стимулювання їх позааудиторної активності, пов'язаної з правовою освітою. Досвід здійснення правової освіти офіцерів у вищій військовій школі України від середини ХХ до початку ХХІ століття містить позитивні приклади (ділові ігри, кейс-стаді, тренувальні вправи, залучення відповідних спеціалістів до педагогічного процесу) в контексті реалізації принципів компетентнісного підходу. Поширення таких практик вдосконалив підготовку військових фахівців до розв'язання юридично регульованих ситуацій, що виникають під час несення служби. **Перспективи подальших наукових пошуків** вбачаємо у порівнянні практики застосування інтерактивних методів навчання у вищій військовій школі в освітніх системах зарубіжних країн.

Список використаних джерел

- Волошин, В. (2022). Досвід використання інновацій у системі вищої військової освіти України. *Наука і техніка сьогодні*, 10(10). Взято з [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-185-195](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-185-195)
- Дубасенюк, О. А. (2011). *Професійна педагогічна освіта: Компетентнісний підхід*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Міністерство оборони України. *Довідник вступникам до ВВНЗ МОУ та ВНП ЗВО України*. Взято з https://www.mil.gov.ua/content/education/dov_v_2021.pdf
- Мельниченко, О. (2015). Роль науково-дослідної роботи курсантів та шляхи її пошлявлення у ВВНЗ. *Військова освіта*, 1 (31). Взято з <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/198936>
- Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. *Публічна інформація: витяг з навчального плану підготовки військових фахівців за ОПП зі спеціальності «Озброєння та військова техніка»*. Взято з <http://www.asv.mil.gov.ua/?q=publichna-informaciya>
- Отчет о работе Львовского высшего военно-политического училища за 1975-1976 учебный год*. (1976). 797 (Оп. 38455с, спр. 12, арк. 14), ЛТАВ ГДА Міноборони України.
- Стандарт вищої освіти України. (2018). *Перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 25 – Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальність 253 – Військове управління*. Вид. офіц. Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/253-Viysk.upr-bak.31.01.22.pdf>
- Питання юридичної служби Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України № 259*. (2016). Взято з http://www.mil.gov.ua/content/gsc_orders/MOU2016_259.pdf
- Полтавський військовий ін-т зв'язку. (1998). *Робочі навчальні програми*. 2068 (Оп. 46060, спр. 2, арк. 105), ГДА Міноборони України.
- Черниш, Н. (2021b). Етапи розвитку правової освіти офіцерів у військових закладах вищої освіти України (середина ХХ – початок ХХІ століття). *Українська професійна освіта*, 9/10, 47-58. Взято з <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2021.9-10.263592>.
- Черниш, Н. (2021a). Нормативне регулювання правової освіти у вищих військових навчальних закладах СРСР та незалежної України. *Професійна педагогіка*, 1(22), 123-131. Взято з <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.123-131>
- Черниш, Н. (2020a). Правова освіта як елемент підготовки військових фахівців. *Дидаскал*, 21, 180-182. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17401>
- Черниш, Н. А. (2020b). Формування правових компетентностей при підготовці фахівців неюридичних спеціальностей. *Дидаскал*, 20, 41-43.
- Ягупов, В. В. (2000). *Військова дидактика*. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т".

References

- Chernysh, N. A. (2020b). Formuvannya pravovykh kompetentnostei pry pidhotovtsi fakhivtsiv neiurydychnykh spetsialnostei [Formation of legal competences during the training of specialists in non-legal specialties]. *Dydaskal [Didaskal]*, 20, 41-43 [in Ukrainian].
- Chernysh, N. (2021b). Etapy rozvytku pravovoi osvity ofitseriv u viiskovykh zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy (seredyna XX – pochatok XXI stolittia). [Stages of officers' legal education development in higher military educational institutions of Ukraine (mid-XX – the beginning of XXI century)]. *Ukrainska profesiina osvita [Ukrainian Professional Education]*, 9/10, 47-58. Retrieved from <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2021.9-10.263592>.
- Chernysh, N. (2021a). Normatyvne rehuliuвання pravovoi osvity u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh SRSR ta nezaleznoi Ukrainy [Normative regulation of legal education in higher military educational institutions of the USSR and independent Ukraine.]. *Profesiina pedahohika [Professional Pedagogics]*, 1 (22), 123-131. Retrieved from <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.123-131> [in Ukrainian].

- Chernysh, N. (2020a). Pravova osvita yak element pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv [Legal education as an element of training military specialists]. *Dydaskal [Didaskal]*, 21, 180-182. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17401> [in Ukrainian].
- Dubaseniuk, O. A. (2011). *Profesiina pedahohichna osvita: Kompetentnisnyi pidkhid [Professional pedagogical education: Competency approach]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Ministerstvo obrony Ukrainy. *Dovidnyk vstupykam do VVNZ MOU ta VNP ZVO Ukrainy [Handbook for entrants to higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine]*. Retrieved from https://www.mil.gov.ua/content/education/dov_v_2021.pdf [in Ukrainian].
- Melnychenko, O. (2015). Rol naukovo-doslidnoi roboty kursantiv ta shliakhy yii pozhvavlennia u VVNZ [The role of cadets' research work and ways of revitalizing it at military universities]. *Viiskova osvita [Military education]*, 1 (31). Retrieved from <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/198936> [in Ukrainian].
- Natsionalna akademiia sukhoputnykh viisk imeni hetmana Petra Sahaidachnoho [Hetman Petro Sahaidachny National Army Academy]. *Publichna informatsiia: Vytiah z navchalnoho planu pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv za OPP zi spetsialnosti «Ozbroiennia ta viiskova tekhnika» [Public information: Excerpt from the training plan of military specialists for the EPP in the specialty "Armament and military equipment"]*. Retrieved from <http://www.asv.mil.gov.ua/?q=publichna-informaciya> [in Ukrainian].
- Otchet o rabote Lvovskoho vyssheho voenno-polytycheskoho uchylshcha za 1975-1976 uchebnyi hod [Report on the work of the Lviv Higher Military and Political School for the 1975-1976 academic year]*. (1976). 797 (Op. 38455s, spr. 12, ark. 14), LTAV HDA Minoborony Ukrainy [branch state archive of the Ministry of Defense of Ukraine] [in Russian].
- Poltavskiy viiskoviy in-t zviazku. (1998). *Robochi navchalni prohramy [Working educational programs]*. 2068 (Op. 46060, spr. 2, ark. 105), HDA Minoborony Ukrainy [in Ukrainian].
- Pytannia yurydychnoi sluzhby Ministerstva obrony Ukrainy [Issues of the legal service of the Ministry of Defense of Ukraine]: nakaz Ministerstva obrony Ukrainy № 259 (2016)*. Retrieved from http://www.mil.gov.ua/content/gsc_orders/MOU2016_259.pdf [in Ukrainian].
- Standart vyshchoi osvity Ukrainy [Standard of higher education of Ukraine]. (2018). *Pershyi (bakalavrskiy) riven, haluz znan 25 – Voienni nauky, natsionalna bezpeka, bezpeka derzhavnogo kordonu, spetsialnist 253 – Viiskove upravlinnia [First (bachelor) level, field of knowledge 25 – Military sciences, national security, state border security, specialty 253 – Military management (Standard of higher education of Ukraine)]*. Vyd. ofits. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzeni.Standarty/01/31/253-Viysk.upr-bak.31.01.22.pdf> [in Ukrainian].
- Yahupov, V. V. (2000). *Viiskova dydaktyka [Military didactics]*. Kyiv: VPTs "Kyiv. un-t" [in Ukrainian].
- Voloshyn, V. (2022). Dosvid vykorystannia innovatsii u systemi vyshchoi viiskovoi osvity Ukrainy [Experience of using innovations in the system of higher military education of Ukraine]. *Nauka i tekhnika sohodni [Science and technology today]*, 10(10). Retrieved from [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10\(10\)-185-195](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-10(10)-185-195) [in Ukrainian].

CHERNYSH N., ILCHENKO O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

UPDATE OF THE EXPERIENCE OF ORGANIZING LEGAL EDUCATION OF OFFICERS IN HIGHER MILITARY EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE: A COMPETENT APPROACH

This article offers a comprehensive analysis of viable tactics for integrating legal education into higher military education in Ukraine in a creative manner. The central objective is to leverage a competency-based methodology to equip officers with the necessary skills and knowledge to execute their legally mandated professional duties competently. The authors posit that this approach is highly efficacious in achieving favorable outcomes. The article emphasizes the importance of utilizing interactive teaching methods, independent work of cadets, and extracurricular activities related to legal education. These approaches contribute to the efficient acquisition of relevant knowledge and skills. In order to enhance the competencies of officers, it is highly recommended to adopt positive practices that are interactive in nature. Some of the most effective methods include incorporating business games, conducting case studies, and utilizing training exercises. Additionally, it is highly beneficial to involve legal professionals in the teaching process, as they can provide valuable insights and expertise. By implementing these strategies, officers can develop their skills and knowledge base, ultimately leading to improved performance and success in their roles. The research findings confirm that the experience of implementing legal education for officers in a higher military school in Ukraine encompasses valuable examples that support the implementation of competency-based principles. These positive practices foster the development of necessary skills and knowledge in the field of military law, equipping officers to address legally regulated situations during their service. In summary, the article explores the potential of the competency-based approach in organizing the legal education of officers in a higher military school in Ukraine. This article provides recommendations for the use of interactive methods

and the involvement of legal professionals in the educational process, aiming to enhance the preparation of military experts in the field of military law and ensure their successful performance during service.

Key words: *military education, training of military specialists, competence, trends in the development of military education, legal education*

Стаття надійшла до редакції 18.05.2023 р.

УДК 378.04:502]:37.091.33-027.22

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.31.283447](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.31.283447)

ТЕТЯНА ШКУРА

ORCID: 0000-0002-5087-369X

МАРИНА ДЯЧЕНКО-БОГУН

ORCID: 0000-0002-1209-2120

ЛЮДМИЛА ГОМЛЯ

ORCID: 0000-0002-0462-9338

ОЛЕКСІЙ ОРЛОВСЬКИЙ

ORCID: 0000-0001-7488-2024

ВІКТОРІЯ РОКОТЯНСЬКА

ORCID: 0000-0002-7608-0989

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИК У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Статтю присвячено аналізу ролі навчальних та виробничих практик в системі практичної підготовки. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь, необхідних для майбутньої роботи. Констатовано, що оволодіння сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, високо ефективно сприятиме формуванню у студентів професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, вихованню потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в подальшій практичній діяльності.

Ключові слова: *освітня програма, навчальна практика, виробнича практика, екологія*

Постановка проблеми. За будь-яких умов розвитку суспільства існує потреба у висококваліфікованих фахівцях, здатних самостійно приймати рішення і нести особисту відповідальність за них. Це стосується передусім особистості еколога, професіоналізм і компетентність якого вкрай необхідна не лише для чіткої стратегії охорони навколишнього середовища та посилення контролю за природокористуванням, але є провідною умовою для формування збалансованого природокористування. Враховуючи необхідність розвитку системи підготовки конкурентоспроможних фахівців-екологів, які мають сучасні знання та вміння, виробнича практика є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня та має на меті набуття студентом професійних вмінь та навичок (Виноградський, Виноградська, Шканова, 2009).

Удосконалення підготовки фахівців-екологів, перебуває у прямій залежності не тільки від орієнтації студентів на дану професію, а й від організації їх підготовки до майбутньої професійної діяльності, зокрема під час проходження студентами виробничої практики. Виробнича практика у професійному становленні майбутнього еколога посідає вагоме місце і є одним із найскладніших і багатогранних видів навчальної діяльності студента у вищому навчальному закладі освіти.

Обов'язковою складовою підготовки студентів майбутніх екологів природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка є практичне навчання, метою якого є узагальнення набутих теоретичних і практичних знань, одержання професійних умінь, навичок, що формують фахівця та сприяють поліпшенню якості їх навчання. Підготовка за спеціальністю 101 «Екологія» у навчальному закладі здійснюється за бакалаврським та магістерським рівнями здобувачів освітнього процесу.